

Ritualer

"Ritualer – en temadag for 4.-6. klasse" er udarbejdet af HASK (Haderslev Stifts Skole/Kirketjeneste) i 2010

HASK, Haderslev Stift, Ribe Landevej 37, 6100 Haderslev

Ritualer

En temadag for 4.-6. klasse

Hvorfor temadag?

Faget kristendomskundskab er et lille fag på skemaet; men sammen med billedkunst, dansk og musik er det forsvarligt at bruge en skoledag på at lære kirkens ritualer ved livets overgange bedre at kende. Samtidig er det overskueligt for skolen, fordi der kun er tale om én dag, og tanken er, at det er primært er kirken, der står for planlægning og afvikling af dagen.

Målet for "Ritualer – en temadag for 4.-6. klasse"

Eleverne:

- får grundlæggende kendskab til kirkens ritualer ved livets overgange
- tilegner sig faglige begreber/bliver bevidste om det religiøse sprog
- får fortalt centrale bibelske fortællinger
- tilegner sig basal viden om kirkens symboler, ritualer og musik/salmer.

Midlerne er

- Fortælling
- Aktiviteter
- Eleverne ser og prøver det, de hører om
- Eleverne inddrages i samtalen om ritualerne og deres betydning.

Hvordan temadag?

- Skolen retter henvendelse til den lokale sognekirke med henblik på at få en aftale om "Ritualer – en temadag for 4.-6. klasse" sat i kalenderen
- Kirken forbereder sig ud fra nærværende idékatalog, som skolen også har til gennemlæsning. Punkterne under "Skole og kirke skal huske af aftale" gennemdrøftes
- Dagen afvikles
- Efterfølgende gerne evaluering mellem skole og kirke.

Skole og kirke skal huske at aftale

- Hvilke og hvor mange voksne deltager fra skolens/kirkens side? Hvor mange elever?
- Hvor mange lektioner skal temadagen strække sig over? Er tiden knap, kan et ritual udelades, eller der kan sorteres i mappens ideer
- Er den foreslåede rækkefølge af ritualerne optimal?
- Omfanget af det foreslåede hjemmearbejde for skolen
- Hvad med frikvarterer/lege?
- Hvad med transport til/fra skole? Hvad med fortæring?

Andre temadage

- Kirkerummet – en temadag for 1.-3. klasse
- Folkekirkens lokale mangfoldighed – en temadag for 7.-9. klasse.

Idékatalog

Hvorfor overhovedet ritualer?

Fortællestof

I alle folkeslag og religioner fejres livets overgange på en eller anden måde. Selv i ikke-religiøse sammenhænge markerer man de forskellige overgange (f.eks. nonfirmation). Vi taler i denne sammenhæng om fire overgange i livet:

- 1) Fødsel
- 2) Overgangen fra barn til voksen
- 3) Indgåelse af ægteskab
- 4) Død.

Det er afgørende tidspunkter i et menneskets liv, og det har vi brug for at markere. Her beskæftiger vi os med overgangsritualerne, som de praktiseres i Den Danske Folkekirke. Men inden vi lærer ritualerne at kende, så lad os overveje, hvorfor vi overhovedet har ritualer.

Samtale

Hvad er et ritual? Spørg eleverne, hvorfor mennesker laver ritualer.

Ritualer forbinder vi med en religiøs handling; men vi kan også bruge udtrykket om faste skikke i vores hverdagsliv. Kan eleverne komme i tanker om ritualer fra deres daglige liv? (F.eks. omkring aftensmaden eller ved sengetid, ved fødselsdage).

Tal om forskellen på hverdag og højtid.

Tal om usikkerhed, som truer, når der sker noget nyt i livet, og hvordan ritualet hjælper mennesker med at tackle det nye.

Fortællestof

De religiøse ritualer bruges i livssituationer, hvor der sker noget nyt, et opbrud, eller en krise. Livsovergange er kritiske tidspunkter i menneskets liv. Her bliver de religiøse ritualer en hjælp til at forstå forskellen på den gamle eksistens, som forlades, og den nye eksistens, som venter - og til at fragte mennesker helskindet gennem overgangen. I selve ritualets handling sker der en overgang, som kommer til udtryk ved, at personens navn nævnes.

Her er forskellige bud på betydningen af religiøse ritualer. Buddene udelukker ikke hinanden, men supplerer hinanden:

- Ritualet giver os **et sprog og en form**. Med ritualets genkendelighed slipper vi for hver gang at skulle opfinde nye formuleringer, og vi slipper for utrygheden i det formløse. Ritualet giver os også ord for det, som ellers kan være svært at udtrykke. Det er en stor hjælp i situationer, som kan virke overvældende eller kaotiske.
- Ritualet giver **tradition** og fællesskab på tværs af generationerne. Ligesom ens oldefar blev døbt, samles familien om dåb af det sidst ankomne barn, og alle er fortrolige med ritualet.
- Ritualet formidler **orden og mening**. Den faste rytme og struktur hjælper mennesker i en tid med opbrud og kaos, så man kan orientere sig på ny og opleve livet som en meningsfuld helhed.
- Ritualet fremmer **fællesskab**. I en livsfase med opbrud kan man nemt føle sig isoleret og ensom; men når mennesker mødes om et ritual, foretager de sig noget sammen, som modvirker isolationen og fremmer sammenholdet.

- Rituallet gør **religionen nærværende i livet**. Rituallet knytter Guds handlen sammen med menneskers liv, og det giver mennesket en tryghed i, at det ikke er alene med livet, men kan læne sig op ad en større magt.
- Rituallet er en **fest**, som skaber højtid og hæver mennesker op over dagligdagen. Festen - både den religiøse og i familiens ramme bagefter - hiver mennesker ud af dagligdagens middelmådighed og minder om, at livet er en storslået gave.

Man kan også kritisere ritualer for at være tomme traditioner, flugt fra nutiden eller udtryk for tankemæssig dovenskab. I årtierne efter 1968 og opgøret med traditionerne var der meget kritik og afstandtagen til ritualer, men danskerne er igen begyndt at benytte sig mere helhjertet af ritualer ved livets højdepunkter.

Aktivitet

Syng "I østen stiger solen op". Det er en salme, som i Folkekirken bruges både ved glædelige og sørgelige livsovergange. Hvorfor kan nogle salmer passe til alle lejligheder? Måske fordi de på en forunderlig måde og med musikkens magi løfter livet op over dagligdagen.

Dåb

Fortælle- stof

Hvorfor et ritual ved fødsel?

I Folkekirken kan man godt blive døbt som ung eller voksen, hvis ikke man er døbt som lille. Men det mest almindelige er barnedåben, som foregår et par måneder efter barnets fødsel.

At få et barn er en glædelig og vigtig begivenhed. Et nyt, lille menneske er blevet til. Der er noget helt betagende ved et nyfødt barn. Tænk, at det lille væsen, som præcis ved, hvordan det skal trække vejret og sutte mælk fra sin mor, kun var en lillebitte prik for ni måneder siden. Inden fødslen kan man være bekymret for, om fødslen nu vil gå godt, og om barnet er sundt og raskt. Men når fødslen er overstået, glæder familien sig over det lille liv, og de holder en fest for at byde det nye familiemedlem velkommen. Dåben er sådan en glædesfest for det nye liv. Dåben er samtidig et indvielsesritual, så barnet optages i det religiøse fællesskab. I nogle familier holder man barnets navn hemmeligt, indtil det lyder ved dåben. Dermed er dåben også det sted, hvor barnet med et navn får en identitet. De fleste dåb foregår i kirkens gudstjeneste søndag formiddag, men kan i nogle tilfælde også finde sted på andre tidspunkter.

Hvad er forskellen på fødselsregistrering, navngivning og dåb?

Det er praktisk for et samfund at vide, hvem der bor og fødes i landet. Derfor skal alle fødsler, der sker i Danmark, registreres senest 14 dage efter, de har fundet sted. Når et nyfødt barn er registreret, får det sit eget CPR-nummer. Det er sognepræsten/kirkekontoret, der klarer registreringen. I Sønderjylland sker det på Kommunekontoret.

Inden barnet fylder ½ år, skal det have et navn. Navngivning kan ske i forbindelse med dåb (ikke i Sønderjylland). Ved dåben bliver barnet samtidig medlem af Folkekirken. Hvis man ikke ønsker at døbe sit barn, skal man alligevel en tur forbi sognepræsten/kirkekontoret og oplyse navnet, så det kan blive indberettet til CPR. Hvis man senere i livet skifter navn, skal man ikke døbes igen. I Folkekirken døbes et menneske kun én gang, for dåben holder hele livet.

Samtale

Spørg eleverne, om de er døpte.

Hvad betyder det at have et navn?

Hedder de det samme til efternavn som deres forældre?

Er der elever i klassen med tilhørsforhold til andre religiøse traditioner - så giv dem mulighed for at fortælle om deres ritualer ved fødsel.

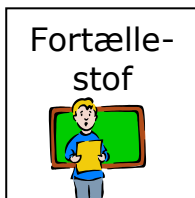
Aktivitet

At lege dåb

Det er muligt at lege dåb og lade præsten døbe en dukke, hvis skole og kirke på forhånd er nået frem til, at det er en god idé.

Alternativt kan man se det 3. afsnit "Sig det videre" af serien "Alle os under himlen", som mange kirker har stående. Her bliver lillebror Morten døbt.

Fortælle- stof

Døbefont

Tag eleverne med hen til døbefonten. Sæt dåbsfadet i og hæld vand i. Hvis der er et dåbslys, tændes det. Fortæl eleverne, at der bruges helt almindeligt vand til dåb. Dåbens vand symboliserer liv og renhed. Barnet får liv og renhed i åndelig forstand. I dag står døbefonten som regel midt i kirken – foroven i rummet. I gamle dage stod den ved indgangen for at sikre, at barnet ikke kom udøbt ind i kirken. Den var også altid fyldt med vand i gamle dage - koldt vand, som der nogle gange måtte slås hul på om vinteren før dåben. Dengang dyppede man barnet helt ned i vandet, så det har været koldt. Oprindeligt betyder ordet "dåb" "neddyppe", der kommer fra det tyske "Taufe". I dag nøjes man med vand i et lille dåbsfad, hvorfra der hældes tre håndfulde vand over barnets hoved.

Samtale

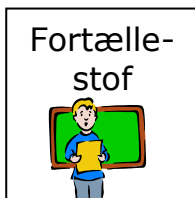
Spørg eleverne, hvad de har brugt vand til i dag? (Vandets betydning for liv og renhed kender vi jo også fra dagligdagen).

Lad eleverne beskrive døbefonten. Hvad er den lavet af?

Er der en himmel over?

Er der udsmykning og symboler på døbefonten og dåbsfadet? Måske en due?

Hvad betyder symbolerne?

Fortælle- stof

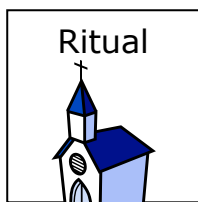

Dåbsritualet og dets betydning

Dåben er ikke noget, man lige har fundet på. Kirken døber, fordi Jesus selv blev døbt, og fordi han befalede mennesker at fortælle andre om Gud og samtidig døbe dem. Fra kristendommens begyndelse har man derfor praktiseret dåb, og i den handling optages man som medlem af kirken. I Folkekirken døbes man som regel som lille, fordi Jesus tager de små børn til sig og velsigner dem. Dåben regnes sammen med nadveren for et sakramente, dvs. hellige tegnhandlinger, fordi Jesus selv har brugt det og befalet sine disciple at praktisere det.

Dåben symboliserer en fødsel: Ligesom barnet er født til denne verden gennem vandet i moderens livmoder, så fødes det nu gennem dåbens vand til at høre til i Guds rige. Vandet renses, så barnet får vasket syndens og dødens kræfter af, og det fødes til livgivende fællesskab med Gud, hans søn Jesus Kristus og Helligånden. Barnet kan nu kalde Gud for sin far, og dette menneskes lille historie er nu flettet sammen med den store historie om Gud som skaber verden og frelser den gennem Jesu død og opstandelse.

Kristendommen bekender troen på Gud som Fader, Søn og Helligånd. Det kommer til udtryk i dåben, hvor trosbekendelsen siges, og den person, som bærer barnet, svarer ja tak på barnets vegne til, at man gerne vil tage imod dåbens gave. I ritualets centrum nævnes barnets navn, og præsten døber det med tre håndfulde vand til fællesskab med den treenige Gud.

Dåbsritualet

Forældre, søskende og faddere samles oppe ved døbefonten med dåbsbarnet.

Præsten (Lovprisning):

Lovet være Gud, vor Herre Jesu Kristi far, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde.

Bøn

Præsten (indstiftelsesordene):

Således taler vor Herre Jesus Kristus: "Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befalet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende"

Og evangelisten Markus skriver: De bar nogle små børn til Jesus, for at han skulle røre ved dem; disciplene truede ad dem, men da Jesus så det, blev han vred og sagde til dem: "Lad de små børn komme til mig, det må I ikke hindre dem i, for Guds rige er deres. Sandelig siger jeg jer: Den, der ikke tager imod Guds rige ligesom et lille barn, kommer slet ikke ind i det". Og han tog dem i favn og lagde hænderne på dem og velsignede dem.

Så vil vi nu hjælpe dette barn til hans velsignelse ved at døbe dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn.

Barnet holdes frem til dåb

Præsten (korstegning):

Modtag det hellige korsens tegn både for dit ansigt og for dit bryst, til et vidnesbyrd om, at du skal tilhøre den korsfæstede Herre Jesus Kristus.

Præsten: Hvad er barnets navn?

Svar: (barnets fulde navn)

Præsten: (barnets navn): Forsager du Djævelen og alle hans gerninger og alt hans væsen?

Svar: Ja.

Præsten: Tror du på Gud Fader, den Almægtige, himlens og jordens skaber?

Svar: Ja.

Præsten: Tror du på Jesus Kristus, hans enbårne Søn, vor Herre, som er undfanget ved Helligånden, født af Jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfæstet, død og begravet, nedfaret til dødsriget, på tredje dag opstanden fra de døde, opfaret til himmels, siddende ved Gud Faders, den Almægtiges, højre hånd, hvorfra han skal komme at dømme levende og døde?

Svar: Ja

Præsten: Tror du på Helligånden, den hellige, almindelige kirke, de helliges samfund, syndernes forladelse, kødets opstandelse og det evige liv?

Svar: Ja.

Præsten: Vil du døbes på denne tro?

Svar: Ja.

Præsten øser vand over barnets hoved 3 gange.

Præsten: (barnets navn) Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. Amen.

Præsten lægger hånden på barnets hoved.

Præsten: Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som nu har genfødt dig ved vand og Helligånden og skænket dig syndernes forladelse, han styrke dig med sin nåde til det evige liv! Han bevare din udgang og indgang fra nu og til evig tid! Amen.

Fadervor bedes: Fadervor, du som er i himlene! Helliget blive dit navn, komme dit rige, ske din vilje som i himlen således også på jorden; giv os i dag vort daglige brød, og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere, og led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde. For dit er riget og magten og æren i evighed! Amen

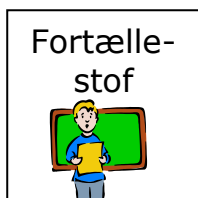
Præsten: Fred være med dig. Amen.

Menigheden sætter sig ned.

Præsten siger henvendt til forældre og faddere:

I forældre og faddere til dette barn), kan nu bevidne, at det er døbt i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn. I forældre skal oplære jeres barn i den kristne tro og bede for det, for at det må blive i Kristus, sådan som det nu ved dåben er indpodet i ham. Og sker det, at forældrene dør, før barnet bliver voksent, da skal I faddere, så vidt det står til jer, drage omsorg for, at det oplæres i den kristne tro. Fred være med jer! Amen.

Dåbsfølget sætter sig ned på plads.

Fortælle-
stof

Dåbskjolen

Hav meget gerne en hvid, lang dåbskjole til at vise frem. Den hvide farve symboliserer fest og renhed. At kjolen er lang kan tolkes sådan, at den er til at vokse i. Det er dåben også. Livet igennem bliver man lidt klogere på dens betydning, og man bliver aldrig for stor til at være Guds barn.

Samtale

Spørg eleverne, om de kender andre ritualer i kirken, hvor der bæres hvide, lange kjoler.

Fortælle-
stof

Nøddåb

Det sker, at et lille barn efter fødslen bliver døbt i stor hast, fordi man er bange for, det skal dø. Det kaldes nøddåb. Som regel bliver sygehuspræsten eller sognepræsten tilkaldt for at forrette en nøddåb. Men faktisk kan alle døbte mennesker døbe ved at øse tre håndfulde vand over barnets hoved og sige: "Jeg døber dig i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn".

Samtale

Snak om, hvorfor nogle forældre mon ønsker nøddåb.

Fortælle-
stof

Fadder/gudmor/gudfar

Til en barnedåb vælger forældrene mellem 2–5 faddere. De skal selv være døbte. Som fadder er man dels vidne på, at dåben har fundet sted, og dels forpligter man sig til at oplære barnet i den kristne tro, hvis der sker noget med forældrene, før barnet bliver voksent. Det er dog ikke sådan, at man automatisk får barnet hjem at bo hos sig, hvis forældrene dør, før barnet bliver voksent. Den fadder, der bærer barnet til dåben, kalder man "gudmor"/"gudfar". Det er en ære at blive spurgt, om man vil være fadder. Desuden får forældrene at vide, at det nu er deres opgave at oplære deres barn i den kristne tro.

Samtale

Mon eleverne véd, hvem deres faddere er?
Eller hvornår deres dåbsdag er?

Aktivitet

Navnets betydning

For de fleste er det sjovt at finde ud af, hvad deres navn betyder. Der kan lånes navne-bøger på biblioteket, eller måske der ligger nogle på kirkekontoret? Det kan også være morsomt at finde ud, hvor mange der hedder det samme. Det kan gøres på hjemmesiden www.dst.dk/Statistik/Navne/HvorMange.aspx

Fortælle-
stof

Dåbssalme

Den lokale kirke har sikkert sin(e) foretrukne dåbssalme(r). Det vil være oplagt at synge en dåbssalme sammen med eleverne.

Festen bagefter

Efter dåben i kirken samles familien som regel til en fest. Der er ikke knyttet særlige ritualer til denne del af dagen. I dåbsgave vil barnet tit få bestik i sølv med indgravering, smykker eller "Barnets bog".

Tal

Hvis man synes, det er sjovt, kan man fortælle eleverne, hvor mange børn der fødes i sognet, og hvor mange der døbes. (Det første kan man ikke svare på i de sønderjyske sogne, hvor fødselstal ikke opgøres sognevis, men kommunevis).

Udstilling

Skole og kirke kan drøfte, om det kan lade sig gøre at lave en udstilling af børnenes dåbsbilleder. Udstillingen kan forberedes i klasseværelset før eller efter temadagen. Den kan også laves på selve temadagen; men så må man være sikker på, eleverne har billeder med. Udstillingen kan hænges op på skolen, i kirken, på biblioteket og mange andre steder.

Konfirmation

Fortællestof

Hvorfor et ritual for teenagere?

I overgangen mellem barndom og voksenliv finder konfirmationen sted. Tidligere sagde man, at man ved konfirmationen gik ind i de voksnes rækker. Dengang var det normalt, at børns skolegang sluttede med konfirmationen, og derfra skulle de ud og tjene, så nu begyndte det voksne liv med ansvar og forpligtelser. I dag er overgangen ikke så markant. F.eks. går børn længere i skole og bliver boende længere hjemme. Men der sker stadig i teenageårene en bevægelse fra barn til voksen. Identiteten er i opbrud og udvikling, og den unge skal tage ansvar og blive myndig i sit liv. Det kan opleves meget hårdt og kaotisk at være midt i den overgang. "Vi er ikke rigtig voksne, vi er ikke rigtig børn, vi er både-og og hverken enten-eller". Hvem er jeg, og hvem vil jeg gerne være?

Konfirmationen har ikke længere samfundsmæssig betydning som overgangsritual mellem skole og arbejdsliv. Men for mange har konfirmationen stadig stor betydning. Den markerer en symbolsk overgang mellem barndom og voksenliv, og religiøst set bliver den unge fortrolig med sin tro og kirke og bliver et myndigt medlem af kirken (f.eks. skal faddere være nået konfirmationsalderen).

Samtale

Kender eleverne overgangsritualer fra andre religioner eller kulturer? (Eksempelvis manddomsprøver).

Tal om, i hvilke andre sammenhænge man også bliver myndig, og at det alt sammen sker i teenageårene (Kriminal lavalder, seksuel lavalder, valgret).

Fortællestof

Konfirmation i gamle dage

Reformatoren Martin Luther, der gjorde op med mange katolske skikke, så ingen grund til at videreføre den katolske kirkes sakramente firmelsen til den lutherske kirke. Dåben gjorde mennesket til Guds barn, og det behøvede ingen senere bekræftelse. Imidlertid indførte Kong Christian VI i 1736 konfirmationen, så kirken kunne sikre sig, at alle døbt blev undervist i det, de var døbt i. Konfirmationen blev dog ikke genindført som et sakramente, men som et pædagogisk tiltag. Konfirmationen markerede, at barnet trådte ind i de voksnes rækker efter endt skolegang, som dengang ofte var slut efter 7 år. Konfirmationen havde stor betydning og gav rettigheder, muligheder og pligter. F.eks. kunne man ikke blive gift, stå fadder eller være vidne, hvis ikke man var konfirmeret. Det var ligefrem strafbart, hvis man ikke var blevet konfirmeret, når man fyldte 19 år. Indtil begyndelsen af 1900-tallet var der overhøring ved konfirmationen, dvs. en slags mundtlig eksamen i Luthers lille katekismus, som man skulle bestå for at blive konfirmeret. Det var både pinligt – og dyrt – at dumpe. Man kunne i øvrigt heller ikke få arbejde, før prøven var bestået. Ved konfirmationen var det tradition, at de dygtigste stod forrest. De, der havde sværest ved tingene, stod bagest. Omkring 1910 blev overhøring til en samtale med konfirmanderne. Det praktiseres stadigvæk få steder.

Konfirmation i dag

I dag stilles der ikke krav om, at man skal være konfirmeret for at få lov til det ene eller andet. Det er helt frivilligt, om man vil konfirmeres. I Ha-

derslev Stift er det ca. 80 % af unge, som vælger at blive konfirmeret. For at blive konfirmeret skal man være døbt. I de fleste sogne går man til konfirmationsforberedelse i 7. eller 8. klasse et par timer om ugen. Her beskæftiger konfirmanderne sig med hvad det betyder at være kristen. Kirken er forpligtet til at tilbyde undervisning min. 48 lektioner om året. Mange kirker forventer, at konfirmanderne jævnligt kommer til gudstjeneste, så de lærer deres kirke, salmerne og gudstjenesten at kende.

Aktivitet

Invitér en ældre person – f.eks. en bedsteforælder til en af eleverne – til at fortælle om konfirmationen i gamle dage.

Måske findes der et lokalhistorisk museum, der opbevarer rekvisitter fra tidligere tiders fester, som man kan få lov at låne og vise frem (Eksempelvis skudsmålsbøger).

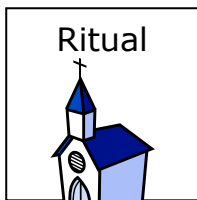
Fortællestof

Konfirmationsritualet og dets betydning

Forløbet afsluttes med en festgudstjeneste, som oftest finder sted om foråret. Selve ordet konfirmation betyder "bekræftelse". Undervejs i gudstjenesten samles konfirmanderne ved kirkens alter. Her lyder velsignelsesord til hver enkelt, hvor Gud bekræfter, at det ja fra ham, der blev givet dem i dåben som små, da de blev hans børn, fortsat gælder. Og konfirmanderne får mulighed for selv at sige ja til, at de gerne fortsat vil være kristne. Handlingen omkranses af trosbekendelsen og fadervor. Når præsten siger konfirmandens navn er det skik, at hans/hendes forældre rejser sig. Man kan også blive konfirmeret som voksen, hvis man har fortrudt, at man ikke blev det som ung. Voksne konfirmander skal også først undervises.

Bemærk at der er flere forskellige ritualer, som kan bruges ved konfirmation – og dermed variation fra kirke til kirke.

Konfirmationsritualet

Konfirmation foregår ved en gudstjeneste i kirken.

Mens organisten spiller prælude, går konfirmanderne ind i kirken i procession. De sætter sig på deres pladser ud for deres familie.

Gudstjenesten forløber på sædvanlig vis indtil efter prædikenen.

Præsten holder en tale til konfirmanderne.

Trosbekendelsen siges i fællesskab.

Konfirmanderne går op til altret.

Tilspørgsel og svar (kan udelades).

Med navns nævnelse spørger præsten hver konfirmand, og konfirmanden svarer ja.

Præsten: (navnet). Vil du konfirmeres i den kristne tro?

Konfirmanden: Ja!

Konfirmanden knæler ved altersranken og præsten velsigner under håndspålæggelse konfirmanden med følgende ord (eller lign.):

Præsten: Den almægtige Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som i dåben har gjort dig til sit barn, han styrke dig i din tro og give dig håb, han velsigne dig og bevare dig i sin kærlighed!

Efter velsignelsen kan præsten læse et bibelord eller et salmevers, evt. et som konfirmanden selv har valgt.

Til slut når hele holdet er konfirmeret

Præsten: Fred være med jer.

Dernæst beder alle:

Fadervor, du som er i himlene! Helliget blive dit navn, komme dit rige, ske din vilje som i himlen således også på jorden; giv os i dag vort daglige brød, og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere, og led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde. For dit er riget og magten og æren i evighed! Amen

Konfirmanderne går tilbage til deres pladser.

Gudstjenesten nærmer sig sin afslutning. Til sidst går konfirmanderne ud i procession.

Fortælle- stof

Festen bagefter

Konfirmation er en stor familiefest, som tit kræver mange forberedelser. Festen holdes derhjemme, på kro eller i forsamlingshus. Om morgenen pyntes konfirmanden med opsætning af hår og tager sit nye tøj på. Familien er inviteret til spisning efter gudstjenesten. Der bliver holdt taler, og der er måske skrevet sange, som ser tilbage på sjove minder fra konfirmandens barndom og ser fremad med gode ønsker for fremtiden i voksenlivet. Konfirmanden får telegrammer med (penge)gaver: pc, mobil, salmebog, smykker. Det er for de fleste en rigtig dejlig og mindeværdig dag.

Konfirmationstøj

Helt fra gammel tid har det været skik og brug, at man ved konfirmationen fik nyt tøj. I gamle dage fik drengen sit første sæt tøj (bukser, jakke og vest) ved denne lejlighed. Mange gange blev det sæt tøj det, man tog på til pænt brug resten af livet. Pigen fik – måske for første gang – sin egen nye kjole. I dag er det skik og brug med nyt tøj til såvel konfirmationsdagen som til Blå Mandag. Moden varierer fra år til år; men pigerne er som regel iført en hvid kjole.

Samtale

Spørg eleverne, hvordan konfirmationstøj ser ud i dag.

Aktivitet

Hvis eleverne er fra 6. klasse, kan de måske have glæde af at møde ældre elever, der lige er blevet konfirmerede og høre dem fortælle om dagen/traditionerne.

Fortælle- stof

Blå mandag

Konfirmanderne har ikke krav på at holde fri mandagen efter deres konfirmation; men mange skoler giver dem fri - også de elever i klassen, der ikke er blevet konfirmerede. Nogle klasser arrangerer en tur på shopping eller til et tivoli eller andet sjovt, og konfirmanderne bruger nogle af deres gavepenge. Nogle mener, at udtrykket kommer fra Tyskland: "Blauer Montag". Når farverne i gamle dage farvede tøjet blåt, blev det gjort om søndagen. Stoffet hang til tørre om mandagen. Det gav en fridag: Blå mandag. Andre mener, udtrykket kommer af, at man den dag tager ud i det blå.

Minikonfirmander

Mange sogne tilbyder eleverne i 3. klasse at gå til "indledende konfirmationsforberedelse". Det er frivilligt og foregår som regel efter skoletiden. Det er ikke en forudsætning for at blive konfirmeret, at man har været mini-konfirmand.

Samtale

Er der nogle af eleverne, der har været mini-konfirmander? Hvad kan de huske om det?

Aktivitet

Salmer

Der findes ikke mange salmer i Salmebogen, der er skrevet direkte til konfirmationer. Nr. 478-484 er syv eksempler. Nr. 478 er den mest brugte – så syng den.

Vielse

Fortælle- stof

Hvorfor et ægteskabsritual?

I gamle dage var det en skandale, hvis en mand og kvinde levede sammen uden at være gift. Sådan er det ikke længere. Nu er det almindeligt, at en mand og kvinde, som elsker hinanden, flytter sammen for at prøve deres forhold af. Går det godt, vil mange af dem gifte sig; men man kan også vælge fortsat at leve papirløst sammen. Brylluppet er altså ikke så markant en overgang som tidligere, hvor det var tidspunktet, hvor bruden og gommen flyttede sammen. I dag er det i modsætning til tidligere også almindeligt, at mennesker lader sig skille og gifter sig igen.

I gamle dage blev mange bryllupper arrangeret af praktiske og fornuftsmæssige årsager. Måske to gårde skulle slås sammen. Eller kvinden var blevet gravid. I dag bliver man oftest viet/gift, fordi man elsker hinanden. Der inviteres til bryllup på grund af kærlighed. Nu er det følelserne, som bestemmer.

Hvorfor stadigvæk gifte sig, når man kan nøjes med at flytte sammen?

Det kan være, fordi parret vil fortælle sig selv og deres omverden, at deres forhold ikke bare er flygtige følelser, men de vil forpligte sig på et liv i troskab, til døden dem skiller. Eller fordi ægteskab er en god og tryk ramme for familie og børn. Eller fordi det giver sikkerhed omkring ejendomsret og arveforhold. Hvis man lever papirløst sammen uden en ægteskabsattest, skal der ofte flere papirer til for at aftale alt det praktiske omkring børn, pension, arv osv.

Samtale

Lad eleverne give deres bud på, hvorfor mennesker gifter sig – når det nu ikke er strengt nødvendigt for at leve sammen.

Er elevernes forældre gift, skilt eller lever papirløst sammen? Der er mange måder at leve på som familie i dag.

I nogle kulturer tales der om arrangerede ægteskaber. Véd eleverne, hvad det betyder? Tal om, at det i gamle dage var helt almindeligt med arrangerede ægteskaber i Danmark. Hvad er godt og skidt i et arrangeret ægteskab?

Kender børnene til vielsesritualer i andre kulturer?

Fortælle- stof

Hvor kan man blive viet?

I Danmark kan en vielse foregå på to måder: Kirkeligt i et trossamfund eller borgerligt. En vielse har samme gyldighed uanset, om den foretages af præsten i kirken eller af borgmesteren på rådhuset. Men i kirken får man velsignelsen med. Det vil sige, at præsten beder Gud være med brudeparret, passe på dem og på deres kærlighed. Et kirkebryllup forbindes også med tradition, med en flot ramme og et rigt sprog.

For at blive gift i kirken skal mindst den ene være medlem af Folkekirken. Der skal være min. to vidner til vielsen. Uanset om man vælger at blive viet det ene eller andet sted, skal man først have lavet en prøvelsesattest, som dokumenterer, at begge parter opfylder betingelserne for at indgå ægteskab. Man må f.eks. ikke være gift i forvejen.

For nogle år siden fik homoseksuelle mulighed for at få en borgerlig vielse, som kaldes registreret partnerskab. Lige nu diskuterer kirken, om homoseksuelle også skal have mulighed for at få en kirkelig vielse.

Samtale

Spørg eleverne, om de har været med til en vielse.
Var det i kirken eller på rådhuset?
Kender eleverne forskellen?

Fortælle-
stof

Vielsesritualet og dets betydning

Man kan vie sit liv til andet end et andet menneske. Måske til sit arbejde. Måske til en opgave. En munk eller nonne vil sige, at de har viet deres liv til Gud. Med en vielse træder manden og kvinden ind i den opgave at elske og ære hinanden, indtil døden skiller dem ad. Når noget vies, gøres det helligt og indgydes kraft. Ved et bryllup i kirken sker det ved, at man beder Gud velsigne brud og brudgom, så de lever godt sammen. De vies *til* noget bestemt: nemlig den opgave at leve sammen. Og de vies væk *fra* noget: de må give afkald på deres frihed og andre kærester for at binde sig til eet menneske.

Ved vielsens start følges bruden ind i kirken (oftest) af sin far. Bruden går til venstre og faderen til højre. I ældre tid havde den unge pige ofte boet hjemme ved forældrene, til hun skulle giftes. Vielsen betegnede en overgang. Faderen overlod ansvaret for hende til hendes kommende mand. Bruden sidder ved siden af faderen i begyndelsen af vielsen – i venstre side af kirken. Brudgommen sidder i højre side sammen med sin forlover. Når parret går for alteret for at blive viet, tager brudens far plads ved siden af brudgommens forlover, så det nygifte par kan sidde sammen i venstre side. Når parret forlader kirken, går bruden til højre og brudgommen til venstre.

Aktivitet

Vielse i kirken

Stil stolene op i kirken som til bryllup. Måske to elever har lyst til at gå ind, som bruden går ind sammen med sin far? Måske organisten vil spille passende bryllupsmusik til?

Samtale

Hvorfor er det faderen, der fører sin datter op til alteret?
Svarer ritualet til vores nutidige forestillinger om ligestilling mellem kønnene?

Bibeltekster

Ved kirkens vielse læser præsten bibeltekster op, der handler om det at blive gift og leve sammen resten af livet. Læs teksterne op en ad gangen og snak med eleverne om, hvad de betyder. Teksterne kan også trykkes ud på små kort til hver elev.

Da Gud havde skabt himlen og jorden, havet, solen, månen og stjernerne, planterne og dyrene sagde han: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.«

Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem.

Fra 1. Mosebog kapitel 1

Vor Herre Jesus Kristus siger:

»Har I ikke læst, at Skaberen fra begyndelsen skabte dem som mand og kvinde og sagde: »Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød«?

Derfor er de ikke længere to, men ét kød.

Hvad Gud altså har sammenføjet, må et menneske ikke adskille.«

Fra Mattæusevangeliet kapitel 19

Apostlen Paulus skriver:

Bær hinandens byrder, således opfylder I Kristi lov.

Fra Galaterbrevet kapitel 6

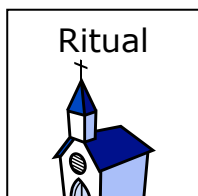
Ifør jer da, som Guds udvalgte, hellige og elskede, inderlig barmhjertighed, godhed, ydmyghed, mildhed, tålmodighed.

Bær over med hinanden og tilgiv hinanden, hvis den ene har noget at bebrejde den anden. Som Herren tilgav jer, skal I også gøre.

Men over alt dette skal I iføre jer kærligheden, som er fuldkommenhedens bånd.

Fra Kolossenserbrevet kapitel 3

Vielsesritualet

Vielsen indledes med, at bruden kommer ind i kirken, ført af sin far. Eller brudeparret følges ad. De går i procession op gennem kirken, mens alle andre står op, og de sætter sig øverst i kirken.

Der synges salmer og bedes til Gud og læses fra bibelen.

Bibellæsninger handler om at Gud har skabt verden, og at de to der gifter sig skal leve godt med hinanden.

Præsten holder en tale til brudeparret.

Brudeparret kommer op til altret til tilspørgsel og erklæring:

Præsten: Så tilspørger jeg dig (brudgommens navn): Vil du have (brudens navn), som hos dig står, til din ægtehustru?

Brudgommen: Ja!

Præsten: Vil du elske og ære hende, og leve med hende både i medgang og modgang, i hvad lykke Gud den almægtige vil tilskikke jer, som en ægtemand bør leve med sin ægtehustru, indtil døden skiller jer ad?

Brudgommen: Ja!

Præsten: Ligeså tilspørger jeg dig (brudens navn): Vil du have (brudgommens navn), som hos dig står, til din ægtemand?

Bruden: Ja!

Præsten: Vil du elske og ære ham, og leve med ham både i medgang og modgang, i hvad lykke Gud den almægtige vil tilskikke jer, som en ægtehustru bør leve med sin ægtemand, indtil døden skiller jer ad?

Bruden: Ja!

Præsten: Så giv hinanden hånd derpå!

(Brudeparret giver hinanden hånd, som når man siger goddag. Præsten lægger sin hånd på deres hænder)

Præsten: Eftersom I forud har lovet hinanden at ville leve sammen i ægteskab og nu har bekræftet dette for Gud og for os, som er her til stede, og givet hinanden hånd derpå, så forkynder jeg jer at være ægtefolk både for Gud og mennesker.

Her kan brud og brudgom eventuelt give hinanden vielsesringe. Brudeparret knæler ved altersranken. Med håndspålæggelse på deres hoveder siges:

Præsten: Lad os alle bede!

Almægtige Gud, som skabte mand og kvinde til at leve sammen i ægteskab og velsignede dem, vi beder dig, velsign denne brug og brudgom; lad dem altid leve af din nåde og i indbyrdes kærlighed.

Fadervor, du som er i himlene! Helliget blive dit navn, komme dit rige, ske din vilje som i himlen således også på jorden; giv os i dag vort daglige brød, og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere, og led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde. For dit er riget og magten og æren i evighed! Amen

Fred være med jer!

Brudeparret sætter sig. Efter den sidste salme går de ud sammen i procession.

Samtale

Snak med eleverne om, hvad det er, man lover.
Tal om, hvad der mon menes med ordet "lykke" i ritualer.
Hvad skal man gøre, hvis man ikke kan holde sit løfte?

Aktivitet

Salmer

Der er mange salmer i Salmebogen om kærlighed og nogle, der passer specielt til vielser: Nr. 700-706. Syng en af dem.

Fortællestof

Festen bagefter

Efter vielsen holder parret fest. Tit er det en stor og dyr fest for familie og venner. Parret får gaver, man spiser god mad, der er sange og taler, og der spilles op til dans. Brudeparret danser brudevals.

Aktivitet

Skikke og traditioner

Der er vel ikke andre ritualer end vielsen, der har så mange traditioner og overtro knyttet til sig. Spørg eleverne, om de selv kender til noget, man plejer at gøre før og efter bryllupsfesten. Nedenfor følger et par oplagte eksempler.

Husk, det altid er bedre at vise (fotos af) tingene end blot fortælle om dem. Måske et par, der lige er blevet gift, har lyst til at komme og fortælle?

Fortællestof

At fri hedder det, når manden spørger kvinden, om hun vil giftes. Det forventes stadig, at det er manden, der frier. Kvinder må dog fri hvert 4. år på skuddagen – den 24. februar, og et nej koster manden dyrt: 12 par handsker eller 12 par silkestrømper.

At se sin brudgom skulle betyde ulykke for bruden, når hun først er trukket i brudekjolen. Hun må først se ham i kirken. Derfor sover mange to forskellige steder natten før brylluppet.

Brudebuketten skal brudgommen sørge for. Den må ikke sættes i vand, for det giver et kort ægteskab. Hvis bruden kaster buketten ud blandt gæsterne, og den gribes af en ung, ugift pige, bliver hun den næste, der skal giftes.

Brudekjolen er som regel hvid som udtryk for renhed og uskyld.

Brudgommens sokker klippes i stykker, efter han har danset brudevals. Nogle hævder, at bruden skal nå at sy dem inden midnat som tegn på, hun bliver en ordentlig husmor.

Hvedebrødsdage kaldes dagene umiddelbart efter brylluppet. Mange par tager på en rejse eller holder i hvert fald fri. I gamle dage spiste man ikke hvedebrød til daglig, men kun det mørke rugbrød. Hvedebrød forbandt man med højtid og fest.

Noget gammelt, noget nyt, noget lånt og noget blåt skal bruden bære. Den blå farve symboliserer bestandighed i ægteskabet. Nogle brude lægger også en mønt i skoen for ikke at komme til at savne penge i ægteskabet.

Polterabend kaldes en fest inden brylluppet, hvor mandens venner fester sammen med ham og pigens veninder sammen med hende. Nu skal de

rigtig slå sig løs og ha det skægt, inden de bindes i ægteskabet. "Polter" kommer fra tysk og betyder "larme".

Ris kastes der efter brudeparret som et symbol på, at man ønsker dem riskornets grokraft – altså, at de får børn i ægteskabet.

Aktivitet

Såvel i skolen som i kirken kan eleverne arbejde med at lave bryllupscol-
lager. Der kan bruges udklip fra bibelteksterne på side 17, bryllupsmaga-
siner, glimmer, hjerter, romantiske blade, ris og tyl. De færdige collager
kan udstilles på skolen eller i kirken.

Begravelse

Fortællestof

Hvorfor et ritual ved dødsfald?

Det er virkelig nødvendigt med et ritual på det her sted i livet. Når man mister en, man holder af, kan man næsten ikke stå selv, fyldt som man er af kaos og uvirkelighed, af sorg og savn. Og sådan er det at miste en god ven eller et kært familiemedlem. Eleverne må godt vide, at sådan har voksne det også. Det er ikke flovt eller forkert. Ritualer omkring dødsfald er en hjælp til at dele sorgen med hinanden og til at få sagt ordentligt farvel til den døde. Det er stadigvæk utrolig svært at miste en, man holder af. Men ritualer er en god støtte i en svær situation.

Aktivitet

Salmer

Begynd med at synge en begravelsessalme. Der er rigtig mange salmer i Salmebogen, der handler om døden, håbet, opstandelsen, trøst og meget andet, så det kan være svært at vælge. Nr. 552 "Nu har du taget fra os" er en nyere salme, der på jævnt dansk giver plads til den store sorg, men også lader håbet spire.

Se det 5. afsnit "Det, der er levende" af serien "Alle os under himlen", som mange kirker har stående. Her dør Michaels bedstefar på sygehuset og bliver begravet.

Samtale

Tal bagefter med eleverne om, hvad de har set. Har nogle af dem selv været med til en begravelse /bisættelse?

Kender eleverne til begravelseskikke i andre kulturer?

Fortællestof

Forberedelse af afskeden

Når et menneske dør, kontakter familien som regel en bedemand, der hjælper med at arrangere alt det praktiske omkring begravelsen. Den døde gøres i stand og får noget pænt tøj på, enten noget af sit eget tøj eller noget hvidt ligtøj. Så lægges den døde i en (som regel) hvid kiste. Man kan få noget med i kisten, man har holdt af, og familien kan også lægge små hilsener og breve i kisten, inden de siger farvel, og låget lukkes. Kisten anbringes i et kapel på sygehuset eller ved kirken indtil afskedshøjtid, der almindeligvis finder sted 3-8 dage efter dødsfaldet. Præsten hjælper familien med at tilrettelægge afskeden i kirken.

Hvor gør vi af de døde?

De fleste døde bliver begravet på en kirkegård. Der er forskellige typer af gravsteder på en kirkegård: store og små, fælles grav i en græsplæne, grave i et skov-afsnit.

Man kan også få asken strøet ud over havet. Man må ikke begrave den døde hjemme i sin egen have eller sætte urnen hjemme på hylden i stuen.

Samtale

Tal med eleverne om, hvorfor man gør meget ud af at passe på de døde. Hvorfor smider vi ikke bare døde mennesker væk eller sender dem til destruktion og laver sæbe af dem? Det gør vi jo med dyrene.

Fortælle- stof

Forskellen på en begravelse/bisættelse

Familien skal også tage stilling til, om den døde skal brændes eller jordbe-graves. Ved brænding foregår det på et krematorium, og asken anbringes i en urne, som sættes ned på kirkegården. En kirkelig afskedshøjtidelighed foregår enten fra kirken eller fra et kapel. Det kaldes en begravelse, hvis den dodes kiste anbringes direkte i en grav på kirkegården, og det kaldes en bisættelse, hvis den døde skal brændes. I dag er det mest udbredt med brænding – modsat for 100 år siden.

Aktivitet

Lån om muligt en ganske almindelig urne af bedemanden og vis den frem.

Fortælle- stof

Begravelsesritualet og dets betydning

Ved afskedshøjtidelen er kisten anbragt i kirken og kapellet, og familie, na-boer og venner er samlet. De har medbragt blomster og kranse til kirken som en sidste hilsen til den døde. Måske er de pårørende klædt i sort. Det er en farve, der forbindes med sorg. Flaget er hejst på halv.

Der bliver sunget salmer og bedt og prædikeret. Man hører bibelfortællingen om den første påskemorgen, da Jesus stod op fra de døde. Det er den kristne håbsfortælling, at ligesom Jesus opstod, sådan har Gud også magt til at lade alle andre mennesker opstå fra de døde. Selvom ingen ved, hvordan det er at dø, så siger den kristne tro, at døden ikke er afslutnin-gen, men begyndelsen på et nyt liv sammen med Gud. Det kaldes for op-standelsen. Derfor skal mennesker ikke frygte døden.

Ritualets centrum er jordpåkastelsen. Med tre håndfulde jord på kisten si-ges der tre sætninger om menneskets livsvej. "Af jord er du kommet. Til jord skal du blive. Af jorden skal du igen opstå." Forklar eleverne at orde-ne rækker helt tilbage til skabelsesberetningen i 1. Mosebog, hvor Gud dannede de første mennesker af jord og blæste livsånde i dem, så de kun-ne leve. At mennesket bliver til jord/aske igen – ja, det kan vi jo se. At mennesket genopstår, kan vi ikke se eller bevise. Det er noget, troen og håbet siger.

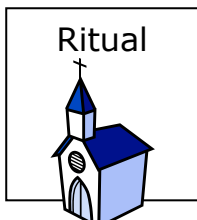
Bemærk lighederne mellem dåbsritualet og begravelsesritualet. Begge steder lyder den samme tak til Gud for håbet om opstandelse. Mens den nyfødte døbes med tre håndfulde vand, bæres den døde ud af livet med tre håndfulde jord.

Efter begravelseshøjtideligheden hejses flaget på hel. Det er et slags op-standelsessymbol.

Aktivitet

Vis kirkens jordkasse/skovl frem. De fleste kirker vil nok have 2 forskellige sæt: Et lidt finere til bisættelser, som står inde i kirken og et lidt grovere sæt til begravelser, som man tager med ud til gravstedet.

Begravelsesritualet

Forud for begravelseshøjtideligheden er kisten med den døde ankommet til kirken. Kisten anbringes forrest i rummet. Oftest er den hvide kiste pyntet med en bårbuket, og omkring kisten og ned ad kirkegangen er der smykket med krans og buketter. Ved højtideligheden synges der 3-4 salmer. Der bedes til Gud, om hans nærvær og trøst. Og der læses fra bibelen, ofte fra en af de gammeltestamentlige salmer samt påskeevangeliet om Jesu opstandelse.

Ved en bisættelse finder selve jordpåkastelsen sted inde i kirkerummet eller i kapellet. Ved en begravelse finder det sted på kirkegården, når kisten er sænket ned i graven. Når højtideligheden i kirken / kapellet er slut bæres kisten ud af 6 personer, som regel de nærmeste familiemedlemmer. Enten anbringes kisten i bedemandens bil, rustvognen, og fragtes videre til krematoriet. Eller ved begravelsen bæres den direkte til graven.

Inden kisten køres bort (ved bisættelse) eller ude ved gravstedet (ved begravelse) ringer kirkens klokker de 3x3 bedeslag.

Jordpåkastelsesritualet:

Præsten (lovprisning):

Lovet være Gud, vor Herre Jesu Kristi Fader, som i sin store barmhjertighed har genfødt os til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde.

Præsten kaster jord på kisten tre gange med ordene:

(Den dødes navn)

Af jord er du kommet.

Til jord skal du blive.

Af jorden skal du igen opstå.

Lad os bede.

Fadervor, du som er i himlene! Helliget blive dit navn, komme dit rige, ske din vilje som i himlen således også på jorden; giv os i dag vort daglige brød, og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere, og led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde. For dit er riget og magten og æren i evighed! Amen.

Derefter lyser præsten velsignelsen:

Herren velsigne dig og bevare dig!

Herren lade sit ansigt lyse over dig og være dig nådig!

Herren løfte sit åsyn på dig og give dig fred!

Amen.

Fortælle- stof

Mindesamvær/begravelseskaffe

Der er en lang tradition for at invitere til mindesamvær efter en begravelse. Nogle kalder det gravøl; men som regel drikker man kaffe! Det, der er vigtigt, er at samles med familie og venner, der også kender det menneske, der lige er blevet begravet/bisat. Man mindes det, man har lavet med den afdøde. Sjove ting, han/hun har sagt og gjort. Ser måske på fotos. Synger en sang eller salme. At glæde sig over det fællesskab, der har været, kan være en trøst i sorgen over det, man har mistet.

Aktivitet

Kapel

Gå i kirkens kapel, hvis der findes et sådant og forklar eleverne, at her står kisten, indtil den kirkelige handling finder sted. Spørg eleverne, hvordan sådan en stor kiste kan fragtes til kirken og fortæl om bedemandens rustvogn.

Bedemand hed oprindeligt "bydemand", fordi det oprindeligt var den person i byen, der gik rundt og bød folk til bryllupper, begravelser og andre større gilder.

Rustvogn hedder det, fordi vognen oprindeligt bragte hærens udrustning med ud til slagmarken – og tog de sårede og døde med hjem til byen.

Kirkegård

Har kirken et kapel/en kirkegård, er det naturligt at inddrage de to steder i forløbet og måske også personale ansat sidstnævnte sted.

Gå en tur på kirkegården, hvis der findes en sådan i nærheden af kirken.

- Vis eleverne eksempler på gravsteder med kister og gravsteder med urne.
- Forklar eleverne, at alle kister begravnes, så den afdøde ligger og kikker mod øst. I kirken forestiller man sig, at Jesus Kristus kommer fra øst – ligesom solen stiger op i øst.
- Fortæl, at kiste-gravsteder er fredede i min. 20 år. Gravsteder til urner kun i 10 år.
- Stop ved en gravsten og få eleverne til at forklare, hvad man kan læse på sådan en: Navn, fødselsdag, dødsdag, måske også erhverv og slægtskab eller et lille citat.
- Kik efter symboler/udsmykning på gravene.
- Læg mærke til, om nogle gravsteder har haft besøg for nylig af pårørende (eksempelvis friske blomster eller lys).
- Nogle kirkegårde har specielle afdelinger for f.eks. døde i krigen eller døde på havet. Alle kirkegårde har deres lokalhistoriske præg. Måske der er tid til at tage eleverne med til de steder.

Samtale

Drøft med eleverne, hvad det betyder for de efterladte at have et gravsted, hvor man kan gå hen med sit savn og sine tanker.